TRANSKRIPT – 3. FOKUSNA SKUPINA

Posnetek 23. 03. 2025 ob 14:04:53

Zvočno snemanje se je pričelo 23. 03. 2025 ob 14:04:53 uri.

Vprašanje 1: Kaj vam pomeni izraz 'digitalna zasvojenost'? Kako bi ga opisali s svojimi besedami?

Govorec 10: Zame digitalna zasvojenost pomeni neko potrebo po uporabi telefonov in komuniciranju preko tehnologije. To zame pomeni, da de morem iti ven brez kakršnekoli digitalne naprave – bodisi telefon, slušalke ali kaj podobnega.

Moderator: Pardon, ali je za vas ta zasvojenost strogo povezana z odvisnostjo od telefona ali še kakšnih drugih tehnologij?

Govorec 10: V mojem primeru se mi zdi, da večinoma uporabljam samo telefon. Ne gledam televizije, mogoče poslušam glasbo, to je pa vse.

Moderator: Kaj pa pravi Govorec 9?

Govorec 9: Jaz se mogoče ne bi strinjal z G10, ker se mi zdi, da prevečkrat enačimo zasvojenost z digitalnimi napravami z zasvojenostjo s substanco, kot je heroin. Če ne dobiš igle, pride do telesnih simptomov. Pri digitalni tehnologiji pa gre bolj za nezmožnost živeti v miru – brez stalne stimulacije.

Moderator: Kako bi to opredelili z eno besedo, če ni ravno zasvojenost?

Govorec 9: Mislim, da je to še vedno neka oblika zasvojenosti, a reakcija človeka ni enaka. Gre predvsem za nezmožnost biti v tišini.

Govorec 8: Strinjam se z Govorec 9. Zasvojenost s temi digitalnimi napravami ni le stvar pretirane uporabe, ampak tudi problem tega, da ljudje stalno potrebujemo dražljaje, zvoke – nek šum. Zame gre torej za potrebo po konstantnem spremljanju medijskih vsebin. Zaradi tega smo pogosto odmaknjeni od realnosti.

Govorec 7: Zasvojenost se po mojem pojavi takrat, ko prekomerna uporaba teh tehnologij začne škodovati drugim vidikom življenja.

Moderator: Katera komponenta po vašem določa, kaj je že zasvojenost in kaj še ni?

Govorec 7: Čas.

Govorec 6: Strinjam se z Govorcem 7. Bi pa rekla, da gre za razliko med odvisnostjo in digitalno zasvojenostjo. Od te tehnologije smo odvisni vsi. Zasvojenost pa bi sama deklarirala kot, da gre tudi za neko čustveno navezanost na digitalne naprave. Postanemo nezmožni

preživljati čas sami s sabo ali z drugimi brez prisotnosti tehnologije. Gre za občutek, da ti ves čas nekaj manjka, če ni ničesar digitalnega okoli tebe.

Govorec 5: Tudi jaz se strinjam z Govorec 7. Do zasvojenosti pride, ko tehnologija začne vplivati na druge aspekte tvojega življenja. Ko začneš več časa preživljati z digitalnimi mediji kot v realnem svetu. Pri nekom je to telefon, pri drugem igrice ali televizija – odvisno od posameznika.

Govorec 4: Zame je to potreba po konstantni uporabi tehnologije, da si stalno v stiku s trenutnimi temami in trendi. Gre za občutek, da nekaj zamujaš.

Govorec 3: Menim, da gre za zasvojenost takrat, ko uporaba digitalnih sredstev postane glavna aktivnost tvojega dneva.

Moderator: Se torej strinjate s trditvijo Govorec 7, da je čas tista komponenta, ki določa zasvojenost?

Govorec 3: Da.

Govorec 2: Digitalni mediji so že povsod v našem življenju. Pomagajo nam na različnih področjih, a lahko tudi omejujejo. Zasvojenost se pojavi, ko ne zmoremo več ničesar brez njih – ko postanejo pogoj za delovanje v vsakdanjem življenju.

Govorec 1: Ne strinjam se z Govorec 7, da je čas odločilen. Veliko ljudi ima službe, ki zahtevajo stalno delo z računalnikom. To ni zasvojenost, temveč narava dela. Moderni poklici pogosto zahtevajo stalno navezanost na tehnologijo.

Moderator: Kaj torej za vas pomeni digitalna zasvojenost?

Govorec 1: Zame je to, ko nekdo brezciljno brska po spletu in tako zapravlja čas – to ni enako kot delo. Povsem drugače je, če si 10 ur na računalniku zaradi službe ali pa če pregledueš YouTube brez posebnega razloga.

Moderator: Če povzamem: za vas torej ni pomemben čas, temveč smiselnost uporabe? Se pravi, da smo identificirali dve komponenti – čas in smiselnost?

Govorec 1: Da.

Vprašanje 2: Kaj so vam o digitalni zasvojenosti govorili starši?

Govorec 10: Ko sem bila majhna, nismo imeli veliko tehnologije, ampak kadar sem »actala out«, ko se nisem obnašala, kot bi se morala, so mi starši rekli, da mi bodo vzeli telefon – tudi če to sploh ni bilo povezano s težavo. O zasvojenosti se doma ni veliko govorilo. Sem pa to izpostavila kasneje, pri mlajšem bratcu. Zdelo se mi je, da je preveč na telefonu, a mama takrat ni videla problema. Meni pa je bilo opazno, kako različno je bilo njegovo otroštvo od mojega.

Moderator: Torej nikoli ni bilo konkretnega pogovora o digitalni zasvojenosti?

Govorec 10: Ne, pri meni ne.

Govorec 9: Mislim, da smo še tista generacija, ki doma ni imela tovrstnih pogovorov – tako kot jih nismo imeli o spolni vzgoji. Telefone smo začeli dobivati pri desetih, enajstih letih – še tiste stare telefone na tipke. Kasneje se je začelo kazati, kdo v družini je najbolj zasvojen – pri nas jaz in mama. Oče je potem spraševal: »Zakaj sta toliko na telefonu?« Digitalna zasvojenost ni vprašanje generacije, ker so tudi starši lahko zasvojeni, pa se tega sploh ne zavedajo. Zato je tak pogovor med starši in otroki redkost.

Govorec 8: Strinjam se z Govorec 9. Mi tudi nismo imeli pogovora o tem.
Smo pa verjetno že tista starejša generacija, ki ni odraščala s pametnimi telefoni.
Opažam pa, da imajo starejši pogosto težave z digitalno odvisnostjo, pa se tega sploh ne zavedajo. V naši družini se o tem nismo nikoli resno pogovarjali. Vem pa, da se v nekaterih družinah to sicer omenja, vendar imajo starši pogosto enak problem z digitalno zasvojenostjo kot njihovi otroci – so prav tako ves čas na telefonih.

Govorec 7: Se strinjam z Govorcema 8 in 9. Tudi jaz se ne spomnim, da bi kadarkoli s starši imeli pogovor o digitalni zasvojenosti.

Govorec 6: Ne, pri nas doma ni bilo nikoli pogovora o tem.

Govorec 5: Pri nas se tudi nismo o tem pogovarjali. Verjetno zato, ker nismo odraščali ob spletu. Ko pa smo začeli dobivati prve telefone – tiste na tipke – še ni bilo težav. Kasneje, s pametnimi telefoni, so šole začele organizirati kakšna predavanja na to temo, a domačih pogovorov ni bilo.

Govorec 4: Se ne spomnim, da bi imeli kakšen resen pogovor doma. Morda v 6. ali 7. razredu, ko je mama rekla, da lahko uporabljam telefon le eno uro na dan. Predvidevam, da je bil to poskus pogovora, čeprav se ga ne spomnim dobro.

Govorec 3: Mislim, da se je prvič kaj takega zgodilo v 5. razredu. Spomnim se, da smo imeli v razredu razne skupinske pogovore na Viberju. Starši so mi nekaj omenili, jaz pa sem trdil, da to ni digitalna zasvojenost, ker telefon ni bil sam sebi namen – bil je samo orodje. Rekel sem jim, da nismo bili zasvojeni s tehnologijo, ampak drug z drugim – z družbo.

Govorec 2: Tudi mi doma nismo imeli nikakršnega pogovora o digitalni zasvojenosti.
Pogosto pa sem jaz starejšim v družini rekla, da so več na telefonu kot jaz.

Govorec 1: Resnega pogovora o digitalni zasvojenosti pri nas ni bilo nikoli. Edina tema, ki je prišla na dan, je bila, ko sem preveč igral igrice. Takrat so mi rekli, da sem zasvojen in da naj to zmanjšam.

Vprašanje 3: Kaj so vam govorili v šoli?

Govorec 10: V osnovni šoli se ne spomnim, da bi se o digitalni zasvojenosti kaj pogovarjali. Kasneje v srednji šoli pa se je o tem začelo več govoriti. Hodila sem na dve osnovni šoli: na prvi telefonov sploh nismo smeli imeti, na drugi smo ga že lahko imeli, saj tam niso bili tako strogi.

Moderator: Se pravi, sankcioniranje je obstajalo, ampak ali ste se o digitalni zasvojenosti tudi pogovarjali?

Govorec 10: Ne, o tem se nismo nikoli pogovarjali.

Govorec 9: V osnovni šoli mislim, da sploh nismo vedeli, kaj digitalna zasvojenost je. V srednji šoli se je o tem že govorilo, ampak na nenavaden način. Pristopi učiteljev so bili različni, a tema ni bila predstavljena zelo sporočilno ali sistematično. Nekateri učitelji so bili pri uporabi telefona zelo permisivni drugi pa so bili avtoritarni. Tudi takrat, ko smo bili prisiljeni biti na predavanjih o digitalni zasvojenosti, nihče tega ni poslušal. Mislim, da je način; kako se o tem govori – popolnoma zgrešen.

Govorec 8: V osnovni šoli tudi pri nas ni bilo nobenih resnih pogovorov o digitalni zasvojenosti. Mogoče kakšna razredničarka, ampak nič konkretnega. V srednji šoli pa smo imeli nekaj predavanj na to temo, vendar jih nihče ni resno poslušal. Nikoli pa se ni izrecno govorilo o digitalni zasvojenosti. Več se je govorilo o spletni varnosti, ne pa toliko o zasvojenosti.

Govorec 7: Spomnim se, da smo imeli predavanja o zasvojenosti z drogami, zato je mogoče, da smo imeli tudi kakšno predavanje o zasvojenosti s tehnologijo. Ampak ničesar konkretnega ne morem potrditi.

Govorec 6: V osnovni šoli nismo imeli nobenih predavanj ali izobraževanj o medijih ali tehnologiji. Bili pa so zelo strogi glede uporabe telefonov – ni bilo dovoljeno in sankcije so bile stroge. V srednji šoli smo imeli nekaj predavanj, ampak spet bolj o spletni varnosti. Zasvojenost na splošno je bila omenjena, vendar ne kot nekaj, o čemer bi se pogovarjali ali kar bi razumeli.

Govorec 5: V osnovni šoli se o tem ni govorilo. Imeli smo samo predavanje o spletni varnosti – spomnim se neke risanke z ovčkami in volkom. V srednji šoli pa nismo imeli nobenih predavanj na to temo. Menim, da bi morali v srednji šoli imeti predavanja o tem, saj so telefoni v tem obdobju že omogočali dostop do spleta – v osnovni pa tega še ni bilo.

Govorec 4: Ne spomnim se, da bi se o tem pogovarjali. Če smo se, smo se pogovarjali v srednji šoli. Ni pa bilo nič resnega ali poglobljenega pogovora o digitalni zasvojenosti.

Govorec 3: O digitalni zasvojenosti smo imeli predavanje le v srednji šoli. Toda ta predavanja so bila zelo neučinkovita.

Govorec 2: Tako kot Govorec 3, tudi jaz se spomnim samo predavanj v srednji šoli.
Z Govorcem 3 sva hodila na isto srednjo šolo.

Govorec 1: Strinjam se z Govorec 9.

Vprašanje 4: Kako se o digitalni zasvojenosti pogovarjate s prijatelji?

Govorec 10: O tej temi se ne pogovarjamo veliko. Tudi ko grem s prijateljicami ven, se redko zgodi, da bi bila katera res zatopljena v telefon. Zanimivo pa je, da pri starejših opažam večji problem. Ko sem s starejšimi na pijači, opažam, da so bolj "prilepljeni" na telefone kot mi.

Govorec 9: Rekel bi, da se uporaba telefonov v družbi včasih neformalno sankcionira, zlasti v manjših skupinah. Drug drugega opozorimo, če kdo pretirava, a o zasvojenosti kot taki se zavestno ne pogovarjamo. Včasih se iz tega le malo pošalimo – na primer o tem, koliko »screen time« imamo.

Govorec 8: Strinjam se z Govorcem 9. Obstajajo neki pogovori, a niso resni. Kot je rekel Govorec 9 – bolj gre za hec kot za pravo refleksijo. Zelo površinsko.

Govorec 7: Včasih se o tem pogovarjamo, ampak ne z namenom, da bi karkoli resnično spremenili.

Govorec 6: V svoji družbi se o tem skoraj ne pogovarjamo. Edina stvar, ki pride v pogovor, je primerjava »screen time«. Mogoče kdaj kdo reče v šali: »Jaz celo na WC vzamem telefon s sabo.« Ampak da bi se resno pogovarjali o zasvojenosti – ne.

Govorec 5: Strinjam se s Govorcem 6. Včasih smo kar presenečeni, ko ugotovimo, da res ne moremo nikamor brez telefona.

Govorec 4: Spomnim se, da sva se s sošolko (Govorec 10) v srednji šoli enkrat »tekmovali«, katera bo imela manj »screen time« v enem tednu.

Govorec 3: Pri nas se o tem kdaj resno pogovorimo – predvsem takrat, ko koga zmoti, da je sogovorec med pogovorom na telefonu. Ampak bolj kot zasvojenost nas moti vprašanje bontona.

Govorec 2: Tudi mi se med sabo kdaj pogovarjamo o tem, da smo zasvojeni, ampak se mi zdi, da si tega niti nočemo priznati. Imamo občutek, da nismo krivi mi, ampak da je današnji svet pač tak, da brez tehnologije ne gre več.

Govorec 1: Mislim, da je bilo že prej omenjeno – pogosto se pogovarjamo o »screen time«, ampak ne v smislu kritike. Ni pa to nekaj, kar bi nas med seboj obsojali ali resno analizirali.

Moderator: Torej – pogovarjate se o tem screen time-u? Se šaljivo zbadate ali tudi obsojate?

Govorec 1: Ne.

Vprašanje 5: Kako mediji predstavljajo digitalno zasvojenost? - In vprašanje 6: Se strinjate s to podobo?

Govorec 10: Kar precej sem zasvojena z medijem 24ur – zelo pogosto ga berem.
Tam redno spremljam, kakšni so trendi ampak ne vem, če sem kdaj zasledila temo o digitalni zasvojenosti.

Govorec 9: (Ni odgovoril.)

Govorec 8: Opazila sem, da se o digitalni zasvojenosti veliko govori na različnih medijskih platformah, vendar pogosto na precej ironičen način. Po eni strani opozarjajo na problem, po drugi strani pa sami prispevajo k tej zasvojenosti – kar je precej hipokritično.

Govorec 7: Tudi jaz sem že večkrat zasledil kakšne objave na Instagram-u ali YouTube posnetke, kjer ustvarjalci govorijo o digitalni zasvojenosti..

Govorec 6: Sama sem naletela na nekaj videov, kjer so ustvarjalci delili svoje izkušnje z digitalno zasvojenostjo ali podajali nasvete, kako zmanjšati čas preživet na družabnih omrežjih.

Govorec 5: Strinjam se z Govorec 10 – tudi jaz večinoma spremljam portale, kot je 24ur, kjer občasno govorijo o zasvojenosti s socialnimi omrežji. Drugje pa nisem tega zasledila.

Govorec 4: Jaz sem enkrat zasledila oddajo na Radiu 1, kjer so govorili o zasvojenosti mladih s socialnimi mediji.

Govorec 3: Jaz sem to zasledil predvsem na TikToku, da se je govorilo o digitalni zasvojenosti.

Govorec 2: Sama nisem bila toliko pozorna na to, zato ne bi rekla, da sem kje zasledila to tematiko.

Govorec 1: Načeloma nisem opazil, da bi se o tem kje omenjalo. Kar je po svoje logično – vsak medij si želi čim več ogledov, kar je v navzkrižju s tematiko zasvojenosti.

Vprašanje 6: Se strinjate s to podobo?

- So podali respondentje odgovore koherentno z 5. vprašanjem.

Vprašanje 7: Ali vidite digitalno zasvojenost kot težavo? Zakaj da ali ne?

Govorec 10: Da.

Govorec 9: Da.

Govorec 8: Da.

Govorec 7: Da.

Govorec 6: Da.

Govorec 5: Da.

Govorec 4: Da.

Govorec 3: Da.

Govorec 2: Da.

Govorec 1: Ne.

Vprašanje 8: Kaj bi lahko posamezniki ali družba naredili glede izzivov digitalne zasvojenosti?

Govorec 10: Strinjam se s tem, kar ste rekli – posameznik mora imeti voljo, da nekaj spremeni. Tudi sama sem si že večkrat nastavila omejitev »screen time« na eno uro, a se tega nisem držala. To je težko, ker je dandanes vse povezano s telefonom. Na primer: če štiri ure ne pogledam telefona, izpustim obvestilo o spremembi urnika v službi ali o tem, kaj je rekla sošolka. Rešitve bi morale biti uvedene na globalni ravni, vsi bi se jih morali držati. Mislim,

pa da bi morali izobraževati tudi starše o tej temi, da bi to lahko prenesli v vzgojo svojih otrok.

Govorec 9: Mislim, da je digitalna zasvojenost nekaj, kar je že tako globoko ukoreninjeno v družbo, da je skoraj nemogoče to odpraviti. Ampak če govorimo o zasvojenosti – ne o tehnologiji kot taki – potem menim, da bi morali to preoblikovati v vprašanje digitalne pismenosti. Namesto da otrokom zgolj prepovemo uporabo telefonov v šoli, bi jih morali učiti odgovorne rabe tehnologije. Preprosta prepoved ne deluje – otrok bo doma potem sedel devet ur na telefonu. Rešitev je v spodbujanju odgovorne uporabe, ne v prepovedih.

Govorec 8: Popolnoma se strinjam z Govorcem 10 – to je individualna stvar, a hkrati globalni problem. Vsak mora sam pri sebi razčistiti določene stvari, a brez širše podpore sistemskih sprememb ne bo šlo.

Govorec 7: Iskreno – ne vem. Če bi vedel, bi bil verjetno manj na telefonu. Mislim pa, da je to stvar vzgoje. Mislim, da bi zaradi tega morali izobraževati tudi starše.

Govorec 6: Kot ena od možnih rešitev se mi zdijo aplikacije za omejevanje časa na telefonu. Seveda pa je ključno, da se posameznik sploh zaveda problema in ima dovolj samodiscipline, da se tega drži. Mislim, pa da bi morali izobraževati tudi starše o tej temi, da bi to lahko prenesli v vzgojo svojih otrok.

Govorec 5: Strinjam se z Govorcem 9 – tega problema ne bomo mogli kar odpraviti. Tudi če ga zmanjšamo, tega verjetno ne bomo opazili navzven, ker je tehnologija že tako prepletena z vsakdanom.

Govorec 4: Po mojem je ključno, da posameznike spodbudimo, da se najprej zavedajo problema o digitalni zasvojenosti. Šele nato lahko začnejo razmišljati o njegovi rešitvi.

Govorec 3: Mislim, da lahko vsak nekaj naredi pri sebi – predvsem tako, da si popoldne napolni z drugimi aktivnostmi. Težje je biti »offline«, če nimaš ničesar drugega za početi. Mislim pa da smo si ravno zaradi tega bolj spraznili popoldan, da smo lahko več na telefonu.

Govorec 2: Vse, kar je bilo do zdaj povedano, drži. Če govorimo o odraslih, je to stvar posameznika. Ko pa gre za otroke, je to v rokah staršev – torej naše bodoče odgovornosti, ko bomo enkrat sami starši. Mi bomo morali usmerjati svoje otroke in jim pokazati, kaj je prav in kaj ne. Tako kot je rekel Govorec 9: »Namesto da otrokom zgolj prepovemo uporabo telefonov v šoli, bi jih morali učiti odgovorne rabe tehnologije.«

Govorec 1: Strinjam se z Govorec 3 – vse je odvisno od posameznika. Če ima nekdo voljo in disciplino, se lahko sam reši iz te situacije. Če pa te volje nima ali pa mu to narava službe onemogoča, potem spremembe ne bo.

Vprašanje 9: Kako digitalizacija visokega šolstva vpliva na vaš način učenja in akademski uspeh? Lahko delite kakšen primer?

Govorec 10: Že v srednji šoli smo bili zelo izpostavljeni delu na računalniku – tudi po 16 ur na dan smo bili pred zasloni, v šoli in doma. Zdi se mi, da smo se tega preprosto navadili – učimo se iz zaslonov. Sama vem, da se ne morem učiti zgolj s prebiranjem vsebine na

računalniku – če si stvari ne napišem na roko, se jih ne naučim. Kar zadeva umetno inteligenco – o njej do faksa sploh nisem slišala, zdaj pa sem jo uporabila morda dvakrat. Mislim, da se bo le-ta samo še razvijala in tako kot je rekel Govorec 3, bodo ljudje postali zelo nekreativni.

Govorec 9: Digitalizacija ima tako pozitivne kot negativne vplive na visoko šolstvo. Treba je razlikovati med zasebnimi in javnimi fakultetami – zasebne si lahko privoščijo več, saj hitreje uvajajo spremembe. Dober primer so predavanja prek Zooma – osebno bi jih ukinil, saj faks ni obvezen, kdor se želi učiti, naj pride v predavalnico. Se mi pa zdi smiselno, da se predavanja snemajo in da imamo gradiva na spletni učilnici – to nam olajša življenje. Glede umetne inteligence: mislim, da bi jo morali vključiti kot obvezni del izobraževanja. Zdi se mi narobe, da jo na nekaterih fakultetah celo prepovedujejo. To bo postalo del vsakega delovnega okolja, a opažam, da veliko mojih vrstnikov ne zna učinkovito uporabljati umetne inteligence in njenih orodij.

Govorec 8: Digitalizacija mi je zelo všeč z vidika organizacije in dostopa do gradiv. Res mi olajša učenje. Me pa skrbi, da si s tehnologijo – predvsem umetno inteligenco – preveč pomagamo. Če imaš možnost, boš to uporabil, in s tem se izgublja lastno kritično razmišljanje.

Govorec 7: Spletne učilnice so mi v veliko pomoč in upam, da se bo to še razvijalo. Kar zadeva umetno inteligenco – je še nisem uporabljal, a če se mi ne bo dalo delati, jo bom verjetno uporabil.

Govorec 6: Uporabljam umetno inteligenco (ChatGPT), ker me zanima ta tehnologija. Dobro je, ker je hitra in učinkovita, a hkrati problematična – postali smo nestrpni, hočemo takojšnje, popolne rezultate. To slabo vpliva na naše razmišljanje in kreativnost – izgubimo sposobnost samostojnega razmišljanja.

Govorec 5: Meni je digitalizacija zelo olajšala študij – predvsem zaradi Zooma, saj ob študiju tudi delam. V srednji šoli mi je prihranila veliko časa na vožnji. Na samo učenje pa digitalizacija nima velikega vpliva, ker sem bolj "kampanjski" tip študenta. Ker pri delu ves čas gledam v ekran, je učenje za računalnikom naporno – zaradi utrujenosti oči. Včsih je tako lažje, da si gradivo natisnem in ga tako preberem.

Govorec 4: Umetna inteligenca (ChatGPT) se mi zdi super, ker mi pomaga pri pisanju. Na primer, nedavno sem s pomočjo ChatGPT hitro in učinkovito napisala prošnjo za delo. Vendar imam občutek, da bi pred dvema letoma znala to napisati tudi sama – zdi se mi, da zaradi tega izgubljam lastne sposobnosti.

Govorec 3: Mislim, da ima digitalizacija trenutno pretežno pozitivne učinke. Tudi umetna inteligenca se za zdaj zdi koristna, vendar mislim, da čez 5–10 let to ne bo več tako. Šolanje otrok bo postalo popolnoma odvisno od umetne inteligence, kar lahko dolgoročno slabo vpliva na razvoj.

Govorec 2: Meni je digitalizacija močno poenostavila šolanje – tako v srednji kot zdaj v visoki šoli. Iskreno si danes sploh ne znam predstavljati, kako bi naredila faks brez ChatGPT -ja.

Govorec 1: Digitalizacija je zame izjemno koristna – ne le v Sloveniji, tudi drugod temelji šolstvo na golem pomnjenju podatkov, kar ni uporabno. Na primer: zakaj bi si moral zapomniti letnice, če jih lahko kadarkoli poiščem na spletu? Res pa je nevarnost, da se možgani razvadijo in postanejo manj sposobni razmišljanja (tako kot je rekel Govorec 3). Ampak z vidika prihranka časa in dostopnosti informacij je digitalizacija odlična rešitev.

Vprašanje 10: S katerimi izzivi ali težavami ste se soočili pri uporabi digitalnih orodij ob študiju? Kako ste jih rešili? Kakšno podporo s strani fakultete bi pri tem potrebovali?

Govorec 10: Pri naši smeri, torej mediji in novinarstvo, je problem, da nimamo dostopa do licenciranih programov, kot je na primer Adobe. Veliko nas si tega žal ne more privoščiti. Če bi imeli dostop, bi lahko veliko lažje napredovali. Se mi pa zdi pozitivno, da imamo vse druge stvari – prijavo na izpite, gradiva, učilnice – lepo urejene in dostopne na spletu.

Govorec 9: Nimam nobenih pripomb. Bi pa želel, da se spletni referat prilagodil za telefone, ker sedaj je optimiziran zgolj za uporabo preko »desktop« računalnikov.

Govorec 8: Nisem nikoli imela težav.

Govorec 7: Tudi jaz nisem imel težav. Se pa strinjam z Govorec 10 – zelo bi bilo dobro, če bi imeli dostop do Adobe programov.

Govorec 6: Strinjam se z Govorcem 10 glede licenc. Opazila pa sem tudi, da je na fakulteti precej protislovij, ko gre za uporabo umetne inteligence – od nas pričakujejo, da jo znamo uporabljati, hkrati pa jo predstavljajo kot nekaj negativnega.

Govorec 5: Strinjam se z Govorcem 10 glede licenc. Načeloma nimam pripomb. Morda bi bilo dobro, če bi bil referat (študentski informacijski sistem) bolje optimiziran za telefone – zdaj deluje le na računalniku in je preko mobilnika težje dostopen.

Govorec 4: Tudi jaz se strinjam z Govorec 10. Sama pa nisem imela težav z dostopom do digitalnih orodij.

Govorec 3: Tudi jaz nisem imel težav. Se pa popolnoma strinjam z Govorec 10 – bil sem kar presenečen, da zaradi narave naših projektov nimamo urejenih licenc.

Govorec 2: Tudi jaz nisem nikoli imela težav.

Govorec 1: Enako – nisem imel nikoli težav.

Vprašanje 11: Kako preverjate verodostojnost spletnih virov pri študiju?

Govorec 10: Odvisno, o čem pišem seminarsko nalogo in koliko znanja imam o temi.
Če vem, da moram vsebino res obvladati, raje preverim informacije na treh ali štirih virih.

V nasprotnem primeru mi ChatGPT napiše vire, jaz pa jih samo površno preverim – torej ne zelo vestno.

Govorec 9: Pustim, da ChatGPT navede vire – in upam na najboljše.

Govorec 8: Vedno podam ChatGPT-ju točne vire, iz katerih naj črpa informacije.
Imam neko osnovno zaupanje vase, čeprav nimam formalne podlage, da bi lahko primerjala vsebino virov.

Govorec 7: Do zdaj sem ChatGPT uporabil le pri eni seminarski nalogi. Virov nisem preveril. Tudi drugače pa virov nisem preverjal.

Govorec 6: Zame je pomembno, da so viri verodostojni. Zato jih vedno preverim – še posebej, če me zanima kaj bolj specifičnega. Takrat ChatGPT-ju postavim natančna vprašanja o raziskavah s podobnega področja.

Govorec 5: Že v »prompt-u« navedem naj ChatGPT črpa iz verodostojnih virov. Slepo zaupam ChatGPT-ju.

Govorec 4: Ko končam seminarsko nalogo, ChatGPT-ju dam ukaz, naj mi navede še ustrezne vire.

Moderator: A ste potem šli tudi v COBISS preveriti vire?

Govorec 4: Kaj pa je to?

Govorec 3: Ker sem že doživel, da mi ChatGPT ni podal pravilnih informacij, ga ne uporabljam več.

Govorec 2: ChatGPT-ju rečem, naj sam navede vire, ali pa mu že vnaprej podam svoje vire. Potem pa ga vprašam, ali so ti viri verodostojni. Na ta način jih posredno preverim.

Govorec 1: V ChatGPT napišem temo, ki jo raziskujem, potem pa sam poiščem informacije na spletnih straneh in jih primerjam. Ne zanašam se izključno nanj.

Vprašanje 12: Ste se pri študiju že srečali z napačnimi ali zavajajočimi informacijami?

Govorec 10: Imam eno anekdoto. Imeli smo izpit iz angleščine in nikjer ni pisalo, v kateri učilnici bo potekal. Zato sem šla do referata vprašat. Tam so mi zatrdili, da bo izpit potekal prek spleta. Na koncu se je izkazalo, da je šlo za napako v sistemu – izpit je v resnici potekal v živo. Drugače pa zavajajočih informacij nisem zaznala.

Govorec 9: Nisem zasledil nobenih nezanesljivih informacij.

Govorec 8: Tudi jaz nisem zaznala nobenih nezanesljivih informacij.

Govorec 7: Enako – nič takega nisem zaznal.

Govorec 6: Nisem zaznala nobenih zavajajočih informacij.

Govorec 5: Tudi jaz ne – nič nenavadnega nisem opazila.

Govorec 4: Nisem zaznala nobenih težav ali netočnih informacij.

Govorec 3: Tudi jaz nisem zasledil nobenih nezanesljivih informacij.

Govorec 2: Enako – ni bilo nobenih napačnih ali zavajajočih informacij.

Govorec 1: Tudi jaz nisem imel nobenih tovrstnih izkušenj.

Vprašanje 13. Kako ste ugotovili, da so nezanesljive, in kako ste se s tem spopadli?

Moderator: 10 je na to že odgovorila pri 12. vprašanju Govorci 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 in 1 se pa s tem niso soočali.

Vprašanje 14: Kateri etični izzivi se vam zdijo najpomembnejši pri uporabi digitalnih tehnologij in vsebin za študij?

Govorec 10: Meni se zdi že dovolj, da lahko imamo na izpitu zapiske. Ne podpiram pa uporabe tablic ali telefonov. Če si se vsaj malo pripravil in znaš razmišljati, lahko napišeš nekaj smiselnega tudi brez teh pripomočkov. Prepoved uporabe telefonov se mi sicer ne zdi nujna – če te predmet res zanima, te pač zanima, če ne, pa te ne. Fakulteta ni obvezna, zato bi moral vsak sam vedeti, kaj mu je pomembno.

Govorec 9: Jaz ne bi prepovedal ničesar. Pustil bi tako kot je. Osebno se strinjam, da mora biti poudarek na razumevanju in ne na pomnjenju. Vsekakor pa bi uvedel strožja pravila glede citiranja – točno, iz katerega vira, na kateri strani, ipd in bi uvedel naključno preverjanje. Enako velja za umetno inteligenco – če se jo uporablja, mora biti jasno označeno.

Govorec 8: Strinjam se z Govorcem 9. Pri "open-book" izpitih bi edino ukinila uporabo telefonov – ravno v tistem času moramo razmišljati in pokazati razumevanje, ne iskati odgovore.

Govorec 7: Sem velik zagovornik »open-book« izpitov. V resničnem svetu nas nihče ne bo vprašal, kako smo prišli do informacije – pomembno je, da jo znamo najti in uporabiti. Uporaba umetne inteligence pa je zame sporna, če študent odda delo, ki ga ni sam ustvaril.

Govorec 6: Podpiram uporabo umetne inteligence kot orodja pri iskanju podatkov pri »open book« izpitih. Če pa gre za razumevanje vsebine, potem je takšna uporaba UI problematična. Pri izpitih bi morali jasno ločiti med tema dvema vidikoma.

Govorec 5: Sama ne bi prepovedala ničesar. Tudi jaz podpiram »open-book izpite« in uporabo digitalnih orodij – če snov razumeš, ti pripomočki ne škodijo. Niso zamenjava za znanje, ampak so samo pomoč.

Govorec 4: Meni se zdi pomembno, da se pri seminarskih nalogah bolj preverja razumevanje vsebine. Ne samo oddati neko delo z viri – treba je vedeti, o čem se piše in zakaj.

Govorec 3: Popolnoma se strinjam z Govorcem 4, da se preverja vire. Preverjanje znanja bi moralo temeljiti na razumevanju virov in njihove vsebine, ne le na formalnih pravilih citiranja.

Govorec 2: Na faks prihajamo, da pridobimo znanje – vsaj nekateri. Nekateri pa pridejo zgolj zaradi statusa ali zato, da lahko poleg delajo. Zanje so »open-book« izpiti idealni, saj jim omogočajo, da lažje opravijo obveznosti, tudi če niso dejansko poglobljeni v snov. S tem posledično ne dobimo vsi dovolj znanja.

Govorec 1: Zame je »open-book« preverjanje znanja veliko boljše od klasičnega. Klasični izpiti zahtevajo golo pomnjenje, ki je hitro pozabljeno. Pri »open-book« se spodbuja razumevanje in razvijajo se sodobne veščine – predvsem iskanje informacij, kar je v resničnem življenju neprimerno bolj uporabno kot golo pomnjenje informacij.

Vprašanje 15: Kako bi se jih morali po vašem mnenju lotiti študenti in fakultete?

Govorec 10: Ne bi dodala ničesar novega – povedala sem že svoje mnenje.

Govorec 9: Kot sem že omenil – če se študentje držijo pravil citiranja, lahko po mojem mnenju uporabljajo katerokoli orodje. Pomembno je, da je jasno razvidno, kaj je vir in kaj je lastno znanje.

Govorec 8: Tudi jaz ne bi dodala ničesar novega – mislim, da sem vse povedala.

Govorec 7: Rekel bi samo to: naj s sankcijami glede umetna inteligenca še malo počakajo ... dokler ne diplomiram. *(smeh)*

Govorec 6: Strinjam se z Govorcem 7. Sicer pa mislim, da mora biti poudarek še naprej na razumevanju – tudi če imamo na izpitih na voljo gradiva, knjige ali tehnologijo.

Govorec 5: Dodala bi le to, da bi morale fakultete več poudarka nameniti preverjanju znanja, ki temelji na življenjsko pomembnih informacijah. Manj pa enciklopedičnemu znanju, kot so na primer letnice.

Govorec 4: Strinjam se z Govorcem 5.

Govorec 3: Jaz bi »open-book« izpite ukinil pri določenih predmetih. V nekaterih poklicih – kot je na primer zdravnik – je pomembno, da človek ima neko znanje in ne samo, da zna poiskati informacije.

Govorec 2: Nimam nič za dodati.

Govorec 1: Se popolnoma strinjam z Govorcem 6 – šole bi morale bolj spodbujati znanje, ki je uporabno v življenju. Recimo, ni mi pomembno, kdaj se je rodil Julij Cezar, bolj pomembno je, da znam razmišljati.

Vprašanje 16: Kaj bi lahko fakultete naredile, da bi izboljšale medijsko pismenost študentov? Kaj bi vam osebno najbolj koristilo?

Govorec 10:
Zdi se mi, da bi morali imeti več praktičnega dela. Zdaj večinoma samo sedimo na predavanjih in imamo zelo malo vaj. Pričakovala sem, da bo več praktičnih izkušenj, ne pa toliko seminarskih nalog, ki pogosto niso niti povezane z našo stroko.

Govorec 9: Kar se tiče digitalne pismenosti – absolutno bi bilo treba dvigniti nivo. Ni dovolj, da znaš uporabljati osnovna orodja – treba je znati uporabljati digitalno tehnologijo tako, da dosežeš konkretne rezultate. Večina ljudi ne zna pravilno uporabljati niti umetne inteligence niti osnovnih iskalnih orodij na spletu. To bi morala fakulteta sistematično poučevati – kako formulirati »prompt-e«, kako presojati zanesljivost vira, kako analizirati podatke itd.

Moderator: Kako konkretno bi lahko fakulteta k temu prispevala?

Govorec 9: Z organizacijo obveznih vsebin, kjer bi se učili rokovanja z digitalnimi orodji in podatki. To ne pomeni samo umetne inteligence, ampak tudi iskanje, urejanje in filtriranje informacij.

Govorec 8: Jaz bi to vpeljala v obliki tečajev ali seminarjev, ki bi bili interaktivni. Da študent samo ne sedi, ampak zraven dela.

Govorec 7: Popolnoma se strinjam z Govorcem 8. Praktično in interaktivno učenje je nujno.

Govorec 6: Tudi sama se strinjam s tem praktičnim učenjem. Umetna inteligenca je zelo praktično orodje – in moramo se jo naučiti uporabljati na praktičen način, ne le teoretično.

Govorec 5: Strinjam se z Govorcema 10 in 8. Pogrešam praktično usposabljanje na področju Excela in SAP-a. To znanje se danes že pričakuje pri študentskem delu – bi bilo super, če bi to sistematično vključili v program.

Govorec 4: Predlagala bi tak pristop, kot ga imamo zdaj pri nekaterih vajah – da je aktivno sodelovanje nujno. Brez tega študent postane pasiven.

Govorec 3: Se popolnoma strinjam z aktivno participacijo. Potrebujemo več aktivne participacije in praktičnega dela. Le tako se res nekaj naučimo.

Govorec 2: Tudi jaz sem podobnega mnenja. Največ se naučimo skozi praktične primere – teorija brez prakse ostane abstraktna.

Govorec 1: Sicer se strinjam, da je praksa pomembna. Ampak moram povedati še nekaj: v srednji šoli smo imeli ogromno prakse, a če me danes vprašate, kaj sem se takrat naučil, vam ne bi znal povedati. Zato mislim, da je odločilen interes. Če si zainteresiran, se boš nekaj naučil. Če pa te nekaj ne zanima, ti ne bo pomagala nobena praksa.